

LBRIS

We know
books
Coordonatoare Corint Fiction
ANA ANTONESCU

ANN MAH

JACQUELINE
la
PARIS

Traducere din limba engleză și note de
Carla Georgescu

CORINT
FICTION

la Smith, Lois Grjebine, care mi-a împărtășit amintirile ei din perioada în care a studiat la Paris, între anii 1950 și 1951.

Le adresez mulțumiri și primelor mele cititoare, cărora le sunt profund recunoscătoare pentru sugestiile lor inteligente: Meg Bortin, Juliette Fay, Allison Larkin și Hilary Reyl. Îi mulțumesc deopotrivă lui Jérôme Avenas pentru sprijinul acordat în materie de istorie franceză, punctuație, maniere și multe altele.

Toată dragostea și mulțumirile mele se îndreaptă către Chris, care m-a ajutat să analizez aceste personaje cu finețe freudiană și care rămâne studentul meu străin preferat. Și către Lucy, care mă inspiră.

Cuprins

Prolog	9
Partea întâi - <i>L'automne</i>	13
Partea a doua - <i>L'hiver</i>	191
Partea a treia - <i>Le printemps</i>	277
Partea a patra - <i>L'été</i>	385
Nota autoarei	405
Mulțumiri	413

Prolog

În cele din urmă, am zis că aş prefera să nu mă mai întorc acolo o vreme. Locuisem un an în Paris și ajunsesem atât de fermecată de plăcerile lui și atât de deznădăjduită când m-am înapoiat, încât simțeam că mai bine nu m-aș fi dus de la bun început. Într-un fel, am spus-o ca s-o liniștesc pe mama și totodată am vorbit serios fiindcă, atunci când mi-am îngăduit să reflectez asupra orașului – la anotimpurile și la atmosfera lui, la umbrele arcuite ale grilajelor din fier forjat pe pereții din calcar, la izul persistent de țigară de la metrou, la burnița care estompa culorile și unghiurile, închipuind un tablou de Caillebotte –, mi l-am dorit cu asemenea ardoare, că mi s-a făcut rău la gândul de a-l pierde din nou.

Sentimentul pe care-l ai când trăiești acolo este complet diferit. Cu ocazia primei mele vizite la Paris, în excursia alături de Bow și de celelalte fete de la școală, orașul mi s-a părut plin de farmec, de strălucire și de agitație. Yusha ne-a dus într-un club de noapte de pe Champs-Élysées, unde am urmărit cu ochi plini de uimire spectacolul de varietăți oferit de o întreagă orchestră, de o sireună cu voce cristalină care interpreta melodii sentimentale, de gimnaști, de păpușari

și de o mulțime de dansatoare de cabaret îmbrăcate în ștrăsuri, pene de struț și cam atât. La vederea celor din urmă, conștientă de îndatoririle ei de însoțitoare, domnișoara Shearman s-a prefăcut șocată, însă dragul meu frate vitreg i-a adresat unul dintre zâmbetele lui blajine și a invitat-o la dans, lăsându-ne pe noi, fetele, să ne desfătăm în voie privirile. Aveam optsprezece ani, mă aflam în prima mea excursie prin Europa și totul mi se părea extraordinar.

Peste vreun an, când am mers din nou la clubul de noapte, mi s-a părut, în mod surprinzător, de prost-gust. Orchestra suna anost, melodiile erau prea sentimentale, zâmbetele dansatoarelor de cabaret, exagerat de false, iar costumațiile lor sumare străluceau precum beteala. Studiam la Paris de câteva luni deja, alergând între apartamentul contesei și cursurile de la Sorbona și Reid Hall, într-o lume fermecătoare, liniștită și nedeslușită. Acea latură tăcută, contemplativă a Parisului îmi plăcea cel mai mult.

Odată cu trecerea timpului, pasiunea inițială de școlăriță s-a adâncit, luând forma unui atașament relaxat și sănătos. Eliberată de ritmul frenetic al turistului, am reușit să observ orașul și să-i asimilez stările, până când au ajuns să le reflecte pe ale mele: nostalgia dulce-amară a unei după-amiezi de iarnă, când ieșeam de la un matineu în strălucirea galbenă a felinarelor stradale pe pavajul ud, efervescenta începutului de primăvară, când terasele cafenelelor se umpleau de lume care-și sorbea băuturile colorate ca niște bombone. Adoram să mă plimb prin Grădinile Tuileries și să visez la cum trebuie să fi arătat cu două sute de ani în urmă sau să cutreier printr-un arondisment necunoscut, căutând nume de străzi cu rezonanță poetică: rue du Roi de Sicile (strada Regelui Siciliei), rue des Blancs-Manteaux (strada paltoanelor albe), rue de l'Arbre-Sec (strada copacului uscat).

Adoram faptul că cel mai renumit bulevard din Franța, Champs-Élysées, fusese denumit după Câmpiile Elizee, paradisul eroilor antici din mitologia greacă.

Adoram micile teatre presărate prin oraș, cu spectacolele lor la fel de accesibile și de indispensabile pentru parizieni precum pâinea cea de toate zilele. Opera, teatrul, baletul erau la îndemână și nicidecum scumpe. Puteai ieși în oraș în fiecare seară a stagiunii și tot îți rămâneau lucruri noi de văzut.

Niciodată n-am avut picioarele mai reci ca în anul acela și nici n-am poftit mai mult la cafea și la zahăr decât în perioada raționalizării postbelice. La cinci ani de la Eliberare, orașul încă se străduia să-și revină după zilele acelea sumbre – clădiri neglijate, năruite și acoperite de funingine, fațade elegante, punctate de găurile de glonț. Încălzirea centrală și apa caldă erau mai rare decât un armăsar din rasa Akhal-Teke. Hainele zdrențuite atârnav pe trupurile uscățive – toată lumea era în continuare atât de slabă –, iar femeile bocăneau în saboții lor cu talpă din lemn, rămași de pe vremea Ocupației, când nu se mai găsea piele pentru pantofi.

Amintirile războiului ne pândeau la tot pasul, după cum am descoperit, însă nimeni nu voia să recunoască. Chiar dacă dispoziția sufletească devenea treptat tot mai optimistă – Planul Marshal își îndeplininea promisiunea, în magazine se găsea din nou mâncare bună, turiștii luau iarăși cu asalt hotelurile de pe malul drept și de pe cel stâng –, fantomele pluteau printre noi. Încercam să le ignor; speram că vor dispărea. Uneori, mă pierdeam într-o galerie a muzeului Luvru sau în acordurile sălbatice de jazz ale unui club de noapte îmbâcsit de fum din Saint-Germain-des-Prés. Dar apoi – o tresărire la auzul unui ciocănit neașteptat în ușă; oroarea la vederea unui singur cartof fiert așezat pe o

farfurie; suspinele ușor înăbușite care mă trezeau în noapte. În cele din urmă, am ajuns să înțeleg că și acceptarea fantomelor făcea parte din iubirea față de Franța.

Însă aceasta nu este o poveste cu fantome. Sau, dacă este, mă număr și eu printre ele: eu, fata rezervată care a ajuns în Franța postbelică, nestăpânind prea bine subjonctivul și îmbujorându-mă la fiecare opinie exprimată. Nu știussem la ce să mă aștept de pe urma unui an petrecut în străinătate, la Paris, dar o parte dintre lucrurile la care sperasem au devenit realitate: fuga de ochiul critic al mamei și de privirea adoratoare a tatălui meu, nesfârșita uimire de a călători prin Europa, chiar și o aventură sentimentală...

Într-o dimineață, m-am trezit din vis: un dineu în salonul cu lambriuri sculptate al unui castel impunător. Conversam cu francezul cu sprâncene stufoase de lângă mine; vocea-mi nu mai era delicată și melodioasă, ci vioaie și hotărâtă. Îmi susțineam punctul de vedere – în franceză! În timp ce clipeam, încercând să mă trezesc în frigul strălucitor al zorilor unei zile de iarnă, mi-am dat seama că nu era un vis, ci o amintire din noaptea precedentă. Abandonasem rolul sfioasei debutante care se pretindea adesea fără minte și devenisem o tânără nestingherită de propria-mi sete de cunoaștere.

Mi-a plăcut mai mult decât oricare alt an din viața mea.

PARTEA ÎNTÂI

*L'automne*¹

¹ „Toamna” (fr. în original).

Capitolul 1

În entuziasmul meu, abia reușisem să înghit un biscuit uscat la cină. Era septembrie 1949 și stăteam aplecată peste balustrada vaporului, împreună cu alte câteva fete de la Smith, sperând că vom zări portul. După câteva ore petrecute la punctul nostru de observație, eram înfometate, rămăseserăm fără țigări și aproape că ne pierduserăm răbdarea.

— Acelea sunt lumini?

— Unde?

— Acolo! La orizont!

— Dumnezeule! Durează o veșnicie!

— Nu mai poate dura mult de-acum...

— Seară bună, fetelor! a răsunat o voce în spatele nostru și, când ne-am întors, ofițerul de bord ne privea cu un licăr în ochii negri. Stați de pază?

— Lloyd! am chicotit și ne-am retras de lângă balustradă, adunându-ne în jurul lui. Speram să zărim uscatul, i-a explicat Mary Ann, clipind din ochii ei rotunzi și albaștri.

Avea părul blond, breton și trăsăturile blajine ale unei păpuși de porțelan.

— Ne dorim mult să ajungem în Franța, am adăugat eu.

— Și să coborâm de pe vasul ăsta. Fără supărare, a continuat Martha, căreia-i fusese greață timp de nouă zile. Am uitat să-mi pun echilibrul în bagaj, a glumit ea.

Deși palidă și cuprinsă de greață, Martha era înzestrată cu un spirit mușcător care trecea dincolo de bunele maniere demodate ale celorlalte fete de la Smith. Cu câteva zile în urmă, o auzisem apărând cu înflăcărare unul dintre romanele mele franțuzești preferate, *Chéri*, al lui Colette, și m-a făcut să mă gândesc că mi-ar plăcea să o cunosc.

— Abia așteptați să ne vedeți plecând, nu-i așa? a zis Lloyd. Și eu care credeam că ați avut parte de o călătorie nemaipomenită!

— Oh, da! Am avut! i-am răspuns noi într-un glas.

De fapt, încă din clipa în care ne îmbarcaserăm la bordul vasului *SS De Grasse*, în portul New York, fuseserăm coplesite de atenție, tratate regește și fotografiate traversând puntea braț la braț, îmbrăcate în ținutele noastre cele mai bune de călătorie. De-a lungul zilelor petrecute pe mare am avut parte de numeroase distracții: proiecții de filme franțuzești și campionate de ping-pong, dansuri și concursuri de costume. Însă cel mai mult mi-a plăcut să mă plimb pe puntea de promenadă și să admir același ocean vast pe care-l traversaseră strămoșii mei francezi când veniseră în America, conștientă că pornisem în propria călătorie pentru a-mi înfrunta soarta, deși în direcție opusă.

Aseară, la petrecerea de rămas-bun, căpitanul solicitase grupului nostru să interpreteze „*La vie en rose*” – toate eram înnebunite după balada sentimentală a lui Edith Piaf și știam cuvintele pe dinafară – și, spre sficiunea mea, insistase ca eu să cânt singură ultima strofă. Ajunse la refrenul final, observasem mai mulți pasageri clipind în încercarea de a-și ascunde lacrimile. Scufundat de trupele germane

afla în retragere, vasul nostru, *De Grasse*, fusese recuperat din mormântul lui marin la Bordeaux și abia de curând fusese repus în funcțiune ca transatlantic. Grupul nostru, format din vreo treizeci și cinci de tinere de la colegiul Smith, reprezenta o anomalie printre diplomații și turiștii care traversau oceanul – ba mai mult, eram un simbol al speranței.

— Ar trebui să acostăm pe la ora douăzeci și patru, ceea ce voi, fetelor, numiți miezul nopții, ne-a anunțat Lloyd. Poate că ochiul meu de expert vă poate ajuta să găsiți portul, a adăugat, s-a aplecat peste balustradă și a mijit ochii, privind în depărtare. Vedeți luminile acelea? ne-a arătat. Strălucitoare și nemișcate. Acela este Le Havre.

Luminile erau simple puncte, la fel de estompate precum îndepărtatele stele, dar m-am holbat la ele până când mi s-a încetșat vederea. Multă vreme, coasta Normandiei existase doar sub forma unui pătrățel pe harta unui ziar, în care ne pusese speranțele cu toții în zilele îngrozitoare din iunie 1944, când trupele aliate luaseră țărmlul cu asalt. Acum, mi se contura aievea în fața ochilor. Deși purtam o haină care să mă protejeze de răcoarea umedă de vară a Atlanticului, tremuram puțin.

— Sunteți bine, domnișoară? a întrebat Lloyd, întorcându-se spre mine și făcând o plecăciune curtenitoare.

Cu câteva zile în urmă, cineva îi spusese că fusesem numită regină la balul debutantelor din 1947, un titlu învechit și prostesc, inventat de unul dintre ziarele de scandal din New York. Și, de atunci, Lloyd mă tachinase în permanență, adresându-mi-se cu manierele curtenitoare ale unui cavalier din perioada renașcentistă.

— Desigur, i-am răspuns, adresându-i un zâmbet pieziș.

Toate fetele îl considerau un tip de vis, cu uniforma lui albă, elegantă și gropiță în bărbie și, cu o seară în urmă,

mă simțisem flatată să-l văd urmărindu-mă cu privirea în timp ce interpretam „La vie en rose”. Firește că mama ar fi preferat să mor de ciumă bubonică decât să mă încurc cu un membru al echipajului unui transatlantic, dar ea nu era aici și, în plus, un flirt nevinovat n-avea să facă niciun rău nimănui.

— Nu-i așa că e captivant? am adăugat cu o voce blândă. Probabil că tu ai văzut priveliștea asta de o mie de ori, însă eu nu o voi uita niciodată.

— Franța e al naibii de frumoasă, într-adevăr! De francezii trebuie să te ferești, a zâmbit el ștregărește.

— Oh! a exclamat Mary Ann. Se văd bărcuțe în port!

Am rezistat dorinței de a privi într-acolo. Tata ne spusese dintotdeauna mie și lui Lee că a acorda unui bărbat o atenție deplină era cel mai ademenitor șarm al unei fete. „Arată-te inabordabilă, arată-te inabordabilă și... bum! Aprinde-te dintr-odată precum raza unui far”, ne învățase el. „Bărbații sunt înnebuniți după așa ceva.”

— Nu mai durează mult, a spus Lloyd pe un ton aprobator. Așadar, fetelor, chiar veți petrece un an întreg aici? Aș fi zis că niște doamne drăguțe ca voi se vor așeza la casele lor.

La gândul ăsta, Martha l-a privit chiorâș.

— Și să ratăm așa ceva?! a exclamat.

În sinea mea, a trebuit să fiu de acord cu ea. Vara trecută făcusem turul continentului, un itinerar amestecat, în compania a trei prietene de la internat și a dragei domnișoare Shearman, fosta profesoară de latină și însoțitoarea noastră. Însă totul se desfășurase în asemenea grabă, încât aveam senzația că mi se îngăduise să gust din Europa doar cu înghițituri delicate, pe când eu voiam să o savurez pe deplin, cu lăcomie. Din clipa în care Parisul mi se înfățișase în fața ochilor, dorința de a locui acolo mă îmbătase,

insuflându-mi o stare de rău prilejuită de dorul copleșitor care mă cuprinsese odată cu revenirea în lumea izolată și plină de constrângeri de la Vassar. Club de artă. Club de teatru. Ziarul colegiului. Și, în răstimp, sufletul meu tânjea după teatrul experimental și dansurile moderne, după cluburile de jazz și muzeele de artă, după flirtul cu un bărbat care să poată discuta despre toate acestea.

Și iată-mă acum, traversând oceanul ca să-mi petrec anul trei de colegiu în străinătate, la Paris. Aproape că simțeam gustul amar al cafelei franțuzești pe buze și mirosul greoi și înecăcios de fum de țigară. Am înclinat capul și vântul mi-a biciuit fața cu răcoarea, cu puterea și mireasma lui sărată.

— N-o să-ți fie dor de casă? m-a întrebat Lloyd, aplecându-se. N-aș putea concepe să stau departe de mama atâta vreme.

Mary Ann, care își petrecuse primele trei zile pe mare în lacrimi, a tresărit, apoi a oftat:

— Un an întreg!

— Te vei simți mai bine pe uscat, a asigurat-o Martha.

— Firește că-mi va fi dor de toată lumea, am zis atât de încet, încât Lloyd a trebuit să se aplece și mai mult spre mine ca să mă audă. Însă îmi e de ajutor să cunosc un tânăr amabil ca tine.

— Dar cum o să discutați cu lumea? a insistat el. Vorbiți franceză?

— Desigur, a răspuns Martha și Mary Ann a dat din cap că da.

— Puțin, am recunoscut eu.

— Am făcut franceză în liceu, dar ori de câte ori încerc, jur că toată lumea vorbește păsărește.

Lloyd a făcut o grimasă amuzantă și noi am râs. Însă o roșeață i-a urcat încet pe gât, trădându-i stânjenala.

— Și eu mă lovesc de problema asta, l-am încredințat, atingându-l pe braț.

Înainte să apuce să răspundă, a sunat un clopoțel.

— Scuzați-mă, fetelor, a zis el, luând poziția de drepti. Mă cheamă datoria. Nu uitați să veniți să vă luați rămas-bun înainte să debarcați, bine?

Am încuviințat și Lloyd s-a îndepărtat rapid.

O oră mai târziu am acostat, vasul *De Grasse* plutind maiestuos prin ceață și întuneric spre portul devastat din Le Havre. Deasupra, cerul de la miezul nopții era sufocat de nori sulfuroși, raze de lumină strecurându-se prin fumul dens; dedesubt, în port, traficul era intens, însoțit de strigăte și zgomote puternice.

— Să toastăm! a exclamat Mary Ann. Cu limonadă, a adăugat în grabă, după care am găsit trei pahare curate și am ciocnit. În cinstea Franței! a urat ea, iar Martha și cu mine am repetat, cu chipuri îndeajuns de luminoase încât să străpungă întunericul nopții.

În cabina noastră de sub punte, am încercat să dormim înainte să sune ceasul deșteptător al Marthei, la ora patru și jumătate, pentru controlul pașapoartelor dinainte de ivirea zorilor. În ciuda orei matinale, puntea de la babord era înțesată de lume, de parcă se strânseseră aici pasagerii de pe întregul vas, care strigau, se îmbrânceau și își fluturau documentele în timp ce roiau în jurul a doi ofițeri francezi interesați mai degrabă de discuția lor decât de ștampilarea actelor.

— O ineficiență absolută și tipic franțuzească! a murmurat Martha.

— Așa o să fie tot anul? a întrebat Mary Ann cu vocea ei suavă.

Dând piept cu înghesuiala, și eu am simțit că încep să-mi pierd buna dispoziție.

— Dacă ratăm trenul spre Paris? s-a neliniștit Mary Ann. Cum o să ne regăsim cu restul grupului? Are vreuna din voi adresa de la Reid Hall?

— Stai puțin! am oprit-o, apucând-o de braț. Ați auzit?

Cineva făcea un anunț, dar îmi era greu să înțeleg cuvintele peste zumzetul mulțimii.

— Ce să auzim? a întrebat Martha încremenind pe loc.

— Stai!

Am închis ochii, încercând să mă concentrez asupra francezei: „*Visas... long séjour... À tribord...*”

— Veniți! le-am chemat, străduindu-mă să înaintez împotriva torentului de lume. E în cealaltă parte.

— Jackie, nu! m-a tras Martha de mânecă. Trebuie să trecem de controlul pașapoartelor.

Eu am clătinat din cap.

— Vizele pentru șederile mai lungi sunt procesate la tribord. Ascultă! Anunță din nou.

Am închis iarăși ochii pentru a descifra înțelesul cuvintelor. Când i-am deschis, ambele fete se holbau la mine de parcă aș fi scos un iepure din pălărie.

— Ai înțeles ce-a spus? s-a mirat Mary Ann într-un final. A sunat...

— A pășărească, i-a terminat Martha propoziția.

— Mi-au trebuit câteva încercări, i-am zis, în vreme ce ne străduiam să înaintăm spre scări, în sensul opus față de restul lumii.

— De ce ai spus că nu vorbești franceză? a întrebat Martha când am ajuns la tribord și ne-am așezat la coadă.

— Am spus eu asta?

Uitându-mă în urmă, am zărit alte câteva fete din programul nostru, aflate la capătul cozii și le-am făcut cu mâna.

— Mai devreme, când vorbeam cu Lloyd..., mi-a reamintit, aruncându-mi o privire tăioasă. Nu trebuie să faci pe proasta, să știi.

— Habar n-am despre ce vorbești, i-am răspuns și m-am apucat să scotocesc prin portofel, deranjată de remarca ei.

Tocmai îmi verificasem pașaportul pentru a suta oară, când o femeie minionă s-a apropiat de noi în pas vioi. Avea o costiță lungă, neagră, cu șuvițe cărunte, înfășurată în jurul capului ca o coroană grea, și purta un costum negru, croit la comandă, cu guler delicat, cu colțuri ascuțite. Ținea în mână o mapă care-i dădea un aer oficial:

— *Bonjour, mesdemoiselles!*¹ ne-a salutat ea. Smith din Paris, presupun. Eu sunt Jeanne Saleil, directoarea programului.

Un accent puternic îi înăbușea cuvintele, făcându-le aproape neinteligibile.

— *Madame Saleil!* am exclamat, aproape uitând de oboșeală. Încântată de cunoștință!

Femeia a ridicat bărbia și ochii ei negri m-au cântărit dintr-o privire înainte să dea mâna cu fiecare dintre noi.

— *Bienvenue en France!*² a continuat, de astă dată într-o franceză rapidă. Să începem de îndată, bine? Vom vorbi doar franceză împreună și astfel veți progresa. Vă rog să vă prezentați, ne-a cerut ea. Cine vrea să înceapă?

Ne-am aruncat priviri furișe, însă niciuna dintre noi trei nu a pășit în față.

— Haideți, fetelor! ne-a dojenit directoarea. Așa nu veți învăța niciodată. Trebuie să profitați de moment!

În cele din urmă, mi-am dres glasul:

¹ „Bună dimineța, domnișoarelor!” (fr. în original).

² „Bine ați venit în Franța!” (fr. în original).

— *Bonjour! Je suis Mademoiselle Bouvier de New York.*¹

M-am abținut să nu tresar la auzul sunetelor care-mi ieșeau pe gură, aspre și lipsite de grație, în contrast cu ritmul vioi al elocvenței sale native.

— Să vedem..., a zis femeia, urmărind cu degetul lista din mapă. Ah, da! Te-am găsit! a exclamat și a bifat cu creionul pe foaie. Bouvier, Jacqueline.

Am prins a da din cap. Fusesem botezată Jacqueline după bunicul Bouvier, de către părinții mei care sperau că astfel voi ajunge preferata lui. Dar dintotdeauna mi se spusese Jackie – uneori Jacks, la fel cum pe sora mea o strigau Peces –, prescurtat și băiețesc, ceea ce preferasem, în detrimentul pronunției anglofone demodate a numelui meu. „Jack-lyn”, obișnuiau să mă strige mătușile mele. „Jack-lyn, ești cam palidă. Jack-lyn, ești murdată pe genunchi! Jack-lyn, grajdurile nu sunt pentru domnișoare.”

— E corect? Jacqueline? a repetat *Madame Saleil*.

A pronunțat scurt – *jaklin* – folosind consoane clare și vocale sonore. Părea numele unui romancier, câștigător al Premiului Goncourt, numele unui artist expus la Luvru – numele cuiva care îmi doream nespus să fiu.

Am ezitat, însă doar o clipă.

— Da, am încuviințat. Spuneți-mi Jacqueline.

¹ „Bună ziua! Eu sunt domnișoara Bouvier din New York.” (fr. în original).